

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska
Sędziowie:	SA Krzysztof Szewczak (spr.) SA Małgorzata Pasek
Protokolant: protokolant sądowy Joanna Malena	

po rozpoznaniu w dniu 20 maja 2015 r. w Lublinie

sprawy D. P. i małoletniej J. P. (1) reprezentowanej przez przedstawiciela ustawowego D. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji wnioskodawców

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 8 grudnia 2014 r. sygn. akt VIII U 2656/13

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z dnia 14 października 2013 r., znak: (...)w ten sposób, że ustala J. P. (1) i D. P. prawo do renty rodzinnej po zmarłej w dniu 8 sierpnia 2013 r. J. P. (2), od dnia 9 sierpnia 2013 r.;

II. organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji;

III. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. na rzecz D. P. kwotę 210 (dwieście dziesięć) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za obie instancje.

III AUa 229/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14 października 2013 r., znak: (...)Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił D. P. oraz małoletniej J. P. (1) prawa do renty rodzinnej po zmarłej J. P. (2), ponieważ ta ostatnia nie spełniała warunków do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy, a mianowicie nie został udokumentowany wymagany 5-letni okres

składkowy i nieskładkowy (wykazano jedynie 4 lata, 8 miesięcy i 27 dni). Zmarła nie spełniła ponadto warunku określonego w art. 58 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z uwagi na przerwy w trakcie studiów wyższych oraz podjęcie zatrudnienia w ramach umowy zlecenia (przerwy przekraczały wymagany okres 6 miesięcy).

Odwołanie od tej decyzji wniósł D. P., działający w imieniu własnym oraz małoletniej córki J. P. (1). Domagał się przyznania prawa do renty rodzinnej. Zarzucił, że organ rentowy naruszył przepisy art. 65, 57 i 58 ust. 3 oraz art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ponieważ na podstawie tych samych dokumentów ZUS przyznał J. P. (2) rentę z tytułu niezdolności do pracy od dnia 26 sierpnia 2012 r. Podniósł nadto, iż zmarła była zatrudniona na podstawie umowy zlecenia już od dnia 1 kwietnia 2003 r. do dnia 31 grudnia 2003 r., w związku z czym posiadała wymagany okres składkowy i nieskładkowy. Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazał, że stanowisko ZUS, iż w trakcie studiów wyższych zmarłej wystąpiły przerwy, nie jest prawidłowe, ponieważ student może korzystać z urlopu od zajęć. W okresie korzystania z takiego urlopu zachowuje prawa studenckie, a zatem wtedy nie zachodzi przerwa w nauce. Zdaniem ubezpieczonego nie zaistniały także określone w art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przesłanki do wznowienia postępowania, ponieważ zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2003 r., III UZP 5/03, odmienna ocena dowodów dołączonych do wniosku rentowego przeprowadzona przez organ rentowy po uprawomocnieniu się decyzji przyznającej świadczenie, nie jest okolicznością uzasadniającą wszczęcie z urzędu postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczenia.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. domagał się jego oddalenia, podtrzymując przy tym argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji oraz wskazał, że decyzja ta została wydana po rozpatrzeniu wniosku o nowy rodzaj świadczenia, toteż ZUS miał obowiązek rozpatrzyć wszystkie przesłanki prawa do renty rodzinnej, w tym obowiązany był ponownie zbadać istnienie przesłanek prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy jakie miała ustalone zmarła J. P. (2).

Wyrokiem z dnia 8 grudnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że J. P. (2), urodzona w dniu (...), złożyła w dniu 6 sierpnia 2012 r. wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Orzeczeniem z dnia 30 sierpnia 2012 r. lekarz orzecznik ZUS stwierdził, że J. P. (2) jest całkowicie niezdolna do pracy. Stwierdził nadto, że nie można ustalić daty powstania niezdolności do pracy, niezdolność ta istniała w dniu 26 sierpnia 2012 r. Decyzją z dnia 20 września 2012 r. organ rentowy przyznał J. P. (2) prawo do okresowej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 26 sierpnia 2012 r., tj. od daty zaprzestania pobierania świadczenia rehabilitacyjnego, do dnia 31 sierpnia 2014 r. J. P. (2) zmarła w dniu (...)

W dniu 27 sierpnia 2013 r. D. P. – mąż zmarłej złożył wniosek o ustalenie prawa do renty rodzinnej na rzecz jego oraz małoletniej córki J. P. (1). Organ rentowy ustalając spełnienie przesłanek prawa do renty rodzinnej po zmarłej J. P. (2) uwzględnił okres składkowy w wymiarze 3 lat, 6 miesięcy i 20 dni oraz okres nieskładkowy wynoszący 1 rok, 2 miesiące i 7 dni, tj. w wymiarze jednej trzeciej udowodnionych okresów składkowych. ZUS uwzględnił więc łącznie okresy składkowe i nieskładkowe w wymiarze 4 lat, 8 miesięcy i 27 dni. Zaskarżoną decyzją organ rentowy odmówił wnioskodawcom prawa do renty rodzinnej po zmarłej J. P. (2), ponieważ nie spełniała ona przesłanek do renty z tytułu niezdolności do pracy, a mianowicie nie posiadała wymaganych co najmniej 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych.

Zmarła J. P. (2) rozpoczęła studia wyższe na Politechnice L. na kierunku (...) od dnia 1 października 1999 r. Z dniem 9 czerwca 2003 r. została skreślona z listy studentów. W okresie od 8 do 31 stycznia 2004 r. była zatrudniona na podstawie umowy zlecenia. Od wynagrodzenia z tego tytułu zostały odprowadzone składki na ubezpieczenia społeczne. Powyższy okres w ilości 24 dni został uwzględniony jako okres składkowy. W dniu 28 stycznia 2004 r. zmarła otrzymała zgodę na wznowienie studiów od 4 semestru, tj. od dnia 15 lutego 2004 r. Studia ukończyła w dniu 6 lipca 2007 r. uzyskując tytuł zawodowy magistra.

W okresach od dnia 1 kwietnia 2003 r. do dnia 31 grudnia 2003 r. oraz od dnia 1 października 2004 r. do dnia 10 grudnia 2004 r. J. P. (2) była zatrudniona na podstawie umów zlecenia. Z tytułu tych umów nie została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych z uwagi na to, że była studentką. Po ukończeniu studiów, od dnia 1 września 2007 r. podjęła pracę na stanowisku nauczyciela. Zatrudnienie kontynuowała do dnia 2 marca 2011 r. W dniach 9-15 stycznia 2010 r. oraz w okresie od dnia 3 marca 2011 r. do dnia 29 listopada 2011 r. pobierała zasiłek chorobowy, a następnie do dnia 25 sierpnia 2012 r. – świadczenie rehabilitacyjne. Od dnia 26 sierpnia 2012 r. zmarła była uprawniona do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Sąd Okręgowy, cytując treść przepisów art. 65, art. 57 ust. 1 i 2, art. 58 ust. 1-3, art. 68 ust. 1 oraz art. 70 ust. 1 pkt 2 i ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, stwierdził, że zaskarżona decyzja odmawiająca prawa do renty rodzinnej rozstrzygała o nowym świadczeniu w stosunku do pobieranej przez zmarłą renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. W związku z tym organ rentowy był obowiązany ustalić czy zostały spełnione wszystkie przesłanki prawa do renty rodzinnej, w tym ponownie zbadać czy zmarła J. P. (2) spełniała wszystkie przesłanki prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Powołując się na pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z dnia 28 lutego 2001 r., II UKN 248/00 (OSNP 2002, nr 20, poz. 499) stwierdził, że prawa do renty rodzinnej nie można nabyć po osobie, która – nie spełniając warunków ustawowych – uzyskała świadczenie w wyniku błędnej decyzji organu rentowego. Decyzja ustalająca prawo do świadczenia w wyniku błędu organu rentowego, nawet ostateczna i prawomocna w stosunku do zmarłego, nie rodzi żadnych skutków prawnych w zakresie prawa jego następców. Sąd I instancji powołał się również na pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z dnia 24 maja 2012 r., II UK 264/11 (LEX nr 1227968), że zasada trwałości prawomocnych decyzji ustalających (deklaratoryjnych) prawa do emerytury lub renty zakłada pewność i niezależność tylko takich uprawnień do świadczeń emerytalno-rentowych, które zostały nabyte przez wypełnienie ustawowych przesłanek zawartych w bezwzględnie obowiązujących przepisach prawa ubezpieczeń społecznych. Nie obejmuje ona przypadków, w których okazało się, że prawo do emerytury lub renty nie istniało.

Sąd I instancji uznał, iż organ rentowy prawidłowo ustalił, że zmarła J. P. (2) nie spełniała łącznie wszystkich warunków prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, bliżej określonych w art. 57 i art. 58 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ponieważ w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę oraz przed dniem powstania niezdolności do pracy, nie posiadała wymaganego 5-letniego okresu składkowego i nieskładkowego. Miała łącznie udowodnione jedynie 4 lata, 8 miesięcy i 27 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Do tych okresów zostały zaliczone okresy składkowe od 8 do 31 stycznia 2004 r. (24 dni), następnie od dnia 1 września 2007 r. do dnia 31 sierpnia 2008 r. (1 rok) oraz od dnia 1 września 2008 r. do dnia 2 marca 2011 r. (2 lata, 5 miesięcy i 26 dni).

Sąd Okręgowy nadto ustalił, że zmarła J. P. (2) w okresach od 9 do 15 stycznia 2010 r. oraz od dnia 3 marca 2011 r. do dnia 29 listopada 2011 r. przebywała na zwolnieniach lekarskich, a od dnia 30 listopada 2011 r. aż do daty przyznania jej przez ZUS renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, tj. do dnia 25 sierpnia 2012 r. pobierała świadczenie rehabilitacyjne.

Sąd Okręgowy uznał, że do okresów składkowych i nieskładkowych nie mogą być zaliczone okresy zatrudnienia na podstawie umów zlecenia od dnia 1 kwietnia 2003 r. do dnia 31 grudnia 2003 r. oraz od dnia 1 października 2004 r. do dnia 10 grudnia 2004 r., ponieważ przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy uwzględnia się okresy składkowe (art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Stosownie natomiast do art. 6 ust. 1 pkt 1 ostatnio powołanej ustawy okresami składkowymi są okresy ubezpieczenia, zaś zgodnie z art. 4 pkt 5 tej ustawy okresem ubezpieczenia jest okres opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Zmarła J. P. (2) we wskazanych okresach nie została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych i nie zostały opłacone za nią składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

W okolicznościach sprawy niniejszej, zdaniem Sądu Okręgowego, brak jest podstaw do zastosowania przepisu art. 58 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Pierwszym z warunków zastosowania tego przepisu jest zgłoszenie ubezpieczonego do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po

ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej, zaś drugim warunkiem – posiadanie do dnia powstania niezdolności do pracy bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy okresów składkowych i nieskładkowych.

Zmarła J. P. (2) nie spełniła drugiego warunku, ponieważ do dnia powstania niezdolności do pracy, tj. do 26 sierpnia 2012 r. nie posiada okresów składkowych i nieskładkowych bez przerwy lub z przerwami nie przekraczającymi 6 miesięcy. Z zaświadczenia Politechniki L. wynika, że została ona skreślona z listy studentów z dniem 9 czerwca 2003 r. W tej dacie przerwany został okres nieskładkowy, zaś kolejny okres składkowy – okres pracy na podstawie umowy zlecenia, od której zostały odprowadzone składki na ubezpieczenie społeczne, przypadał od 8 stycznia 2004 r. do 31 stycznia 2004 r. Zatem do dnia powstania niezdolności do pracy zaistniała przerwa w okresach składkowych i nieskładkowych przekraczająca 6 miesięcy.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Okręgowy oddalił odwołanie.

Apelację od tego wyroku wnieśli D. P. i J. P. (1). Zaskarżając wyrok Sądu I instancji w całości apelanci zarzucili mu:

a/ naruszenie prawa materialnego, a mianowicie:

- art. 5 ust. 1 w związku z art. 6 ust. 1 i art. 4 pkt ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzez nieprawidłową ich wykładnię polegającą na przyjęciu, że prawo do świadczeń ubezpieczeniowych uzależnione jest od opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, w sytuacji gdy zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury zaliczenie okresów zatrudnienia do nabycia uprawnień emerytalnych i rentowych nie jest uzależnione od zgłoszenia osoby zatrudnionej do ubezpieczenia społecznego i opłacenia składek;

- art. 65 w związku z art. 57 i art. 58 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez błędną ich wykładnię polegającą na przyjęciu, że J. P. (2) w dniu śmierci, tj. (...) nie spełniała warunków przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy określonych w tych przepisach, w sytuacji gdy z decyzji z dnia 20 września 2012 r. o przyznaniu renty, decyzji z dnia 1 października 2012 r. o przeliczeniu renty oraz decyzji z dnia 14 marca 2013 r. o waloryzacji renty, wynika że w dacie ubiegania się o w/w świadczenie zmarła spełniała ustawowe warunki jego przyznania;

- art. 65 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez błędną jego wykładnię polegającą na przyjęciu, że przesłanki prawa do renty rodzinnej określone w tym przepisie nie mają charakteru alternatywnego i do uzyskania tego świadczenia konieczne jest spełnienie wszystkich przesłanek określonych w nim, w sytuacji, gdy użyty tam spójnik „lub” oznacza, że do nabycia prawa do renty rodzinnej wystarczy spełnienie jednej z alternatywnych przesłanek;

b/ naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niezgodne z treścią zgromadzonego materiału dowodowego ustalenie, że zmarła J. P. (2) w okresie od dnia 1 kwietnia 2003 r. do dnia 31 grudnia 2003 r. była studentką (...) na kierunku (...), podczas gdy z zaświadczenia tej uczelni z dnia 28 kwietnia 2014 r. wynika, że w okresie od dnia 9 czerwca 2003 r. do dnia 14 lutego 2004 r. nie była studentką, ponieważ w dniu 9 czerwca 2003 r. została skreślona z listy studentów, a dopiero w dniu 28 stycznia 2004 r. otrzymała zgodę na wznowienie studiów od dnia 15 lutego 2004 r.;

- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niedokonanie przez Sąd oceny dowodów, na podstawie których przeprowadził on rekonstrukcję stanu faktycznego w sprawie niniejszej, tj. brak szczegółowego wskazania w treści uzasadnienia którym dowodom Sąd dał wiarę, a którym odmówił wiarygodności, co w konsekwencji uniemożliwia dokonanie oceny poprawności toku wyводу i rozumowania Sądu I instancji, które doprowadziły do wydania zaskarżonego wyroku.

W konsekwencji tych zarzutów apelanci domagali się zmiany zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji organu rentowego z dnia 14 października 2013 r. poprzez przyznanie D. P. i J. P. (1) prawa do renty rodzinnej po J. P. (2)

zmarłej w dniu (...), a nadto wnosili o zasądzenie od organu rentowego na ich rzecz kosztów procesu za I i II instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wnosił o oddalenie apelacji. W uzasadnieniu tej odpowiedzi ZUS podniósł, iż do stażu ubezpieczeniowego zmarłej nie mógł zaliczyć okresów zatrudnienia na podstawie umów zlecenia zawartych z firmą Handel (...) w L. od 1 kwietnia 2003 r. do 31 grudnia 2003 r. oraz z Agencją Ochrony (...) spółka z o.o. w L. od 1 października 2004 r. do 10 grudnia 2004 r., ponieważ w tych okresach nie odprowadzono składek na ubezpieczenia społeczne z uwagi na fakt, iż zmarła była studentką. Zmarła, zdaniem ZUS, nie spełniała również warunków określonych w art. 58 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z uwagi na przerwę w trakcie studiów wyższych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Apelacja ubezpieczonych zasługuje na uwzględnienie.

Ubezpieczeni w apelacji przedstawili zarzuty naruszenia zarówno prawa materialnego, jak i prawa procesowego. Ocena czy w sprawie doszło do naruszenia prawa materialnego możliwa jest dopiero po prawidłowym ustaleniu stanu faktycznego. Oznacza to potrzebę dokonania w pierwszej kolejności oceny przedstawionych w apelacji zarzutów naruszenia prawa procesowego. Za trafny należy uznać zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Apelanci upatrywali naruszenia tego przepisu w sprzecznym z treścią zgromadzonego materiału dowodowego ustaleniu przez Sąd I instancji, że zmarła J. P. (2) w okresie od dnia 1 kwietnia 2003 r. do dnia 31 grudnia 2003 r. z tytułu zatrudnienia na podstawie umów zlecenia nie była zgłoszona do ubezpieczeń społecznych z uwagi na to, że była studentką. Ustalenie to zostało dokonane na podstawie zaświadczenia właściciela firmy (...) (...) z dnia 8 listopada 2013 r. (k. 11). Sąd Okręgowy pominął przy tym dokonane wcześniej ustalenie, że z dniem 9 czerwca 2003 r. J. P. (2) została skreślona z listy studentów, zaś wznowiła studia z dniem 15 lutego 2004 r. Tak więc w okresie od dnia 9 czerwca 2003 r. do dnia 15 lutego 2004 r. zmarła J. P. (2) nie posiadała statusu studenta. Oznacza to, że w tym okresie zmarła winna być objęta ubezpieczeniami społecznymi, bowiem zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. 2015 r., poz. 121) obowiązkowo ubezpieczeniowi emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy zlecenia. W sprawie niniejszej sytuacja prawna zmarłej J. P. (2) w zakresie pobierania nauki, która w okresie od dnia 1 kwietnia 2003 r. do dnia 31 grudnia 2003 r. wykonywała pracę na podstawie umowy zlecenia, wymagała wyjaśnienia w odniesieniu do tej umowy, a mianowicie czy pozostawała ona w tym okresie studentką. Sąd I instancji opierając się na powołanym wyżej zaświadczeniu zleceniodawcy L. K. przyjął, że do okresów składkowych i nieskładkowych J. P. (2) nie może być zaliczony ostatnio wskazany okres wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia, ponieważ za ten okres nie zostały opłacone składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Zleceniodawca jako przyczynę nieopłacenia składek wskazał, że zleceniobiorczyni J. P. (2) w tym czasie była studentką. Bezsporne jest natomiast, że taki status przysługiwał zmarłej jedynie w nieznacznej części tego okresu, a mianowicie od dnia 1 kwietnia 2003 r. do dnia 8 czerwca 2003 r. Sąd Okręgowy sam ustalił, o czym była już wyżej mowa, że J. P. (2) z dniem 9 czerwca 2003 r. została skreślona z listy studentów. Status studentki został jej przywrócony dopiero od dnia 15 lutego 2004 r. Oznacza to, że za okres od dnia 9 czerwca 2003 r. do dnia 31 grudnia 2003 r. istniał obowiązek odprowadzenia składek za J. P. (2) z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia. Zleceniodawca L. K. jako płatnik składek obowiązany był badać i sprawdzać okoliczności zwalniające go z obowiązku uiszczenia składek za zleceniobiorczynię – zmarłą J. P. (2), tj. czy w trakcie wykonywania umowy zlecenia jej status jako zleceniobiorczynie zmienił się, a mianowicie czy w dalszym ciągu posiadała status studentki. Obowiązek jego w tym zakresie wynikał z przepisów art. 17 w związku z art. 4 pkt 2a i art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z art. 17 tej ustawy płatnicy składek w całości obliczają, rozliczają i przekazują składki za zleceniobiorców. Płatnik składek co miesiąc przekazuje składki do ZUS. Zleceniodawca L. K. musiał zatem co miesiąc badać i sprawdzać, czy w trakcie wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia zleceniobiorczyni J. P. (2) posiadała status studentki, co dawało przywilej zwolnienia z oskładkowania. Obowiązek odprowadzenia składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za zmarłą za sporny okres ciążył na zleceniodawcy L. K. i nieprawidłowości w tym zakresie bezpośrednio jego dotyczyły i obciążały. Powinien on zatem systematycznie, w odpowiednich terminach odprowadzania składek, na

bieżąco kontrolować i oceniać, czy zleceniobiorczyni J. P. (2) posiadała status studentki, zwalniający go z obowiązku uiszczenia składek z tytułu zawartej ze zmarłą umowy zlecenia. Zleceniodawca L. K. winien był zatem żądać od zmarłej przedstawienia w odpowiednim terminie stosownych dokumentów – zaświadczeń z uczelni – czy nadal pozostaje studentką. Jeżeli zmarła nie posiadała statusu studentki, albo nie wykazała go w sposób nie budzący żadnych wątpliwości (zaświadczeniem z uczelni), zleceniodawca nie musiał zawierać umowy zlecenia ze zmarłą w spornym okresie, jeżeli nie chciał uiszczać z tytułu tej umowy obowiązkowych składek na ubezpieczenia społeczne. Skoro więc w trakcie wykonywania umowy zlecenia, w okresie od dnia 9 czerwca 2003 r. do dnia 31 grudnia 2003 r., zmarła J. P. (2) nie posiadała statusu studentki, należało zatem opłacić za nią składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za ten okres.

Sąd Apelacyjny podziela ugruntowany w judykaturze pogląd, że zaliczenie okresów zatrudnienia do uprawnień emerytalnych i rentowych nie jest uzależnione od zgłoszenia osoby zatrudnionej do ubezpieczeń społecznych. Okres zatrudnienia, za który płatnik składek nie opłacał należnych składek na ubezpieczenia społeczne, pomimo istnienia obowiązku ich opłacenia, jest zatem okresem składkowym w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2007 r., II UK 185/06 – OSNP 2008, nr 8-9, poz. 143; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 23 maja 2013 r., III AUa 1728/12; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 10 stycznia 2012 r., III AUa 1535/11). Okoliczność, że zleceniodawca L. K. za okres od dnia 9 czerwca 2003 r. do dnia 31 grudnia 2003 r. nie odprowadził za zmarłą J. P. (2) należnych składek na ubezpieczenia społeczne, z punktu widzenia uprawnień tej ostatniej do świadczeń emerytalno-rentowych nie ma żadnego znaczenia. Zmarła jako zleceniobiorczyni nie mogła ponosić konsekwencji zaniechań zleceniodawcy w tym zakresie. Powołany ostatnio sporny okres w wymiarze 6 miesięcy i 22 dni należało zatem zaliczyć jako okres składkowy do okresów składkowych i nieskładkowych zmarłej J. P. (2) w ostatnim dziesięcioleciu przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania jej niezdolności do pracy. Oznacza to, że zmarła J. P. (2) posiadała wymagany przez art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze przekraczającym 5 lat. Wbrew odmiennemu stanowisku organu rentowego oraz Sądu I instancji zmarła J. P. (2) spełniała w chwili śmierci warunki wymagane do uzyskania renty z tytułu niezdolności do pracy.

Mając to wszystko na uwadze przedstawione w apelacji ubezpieczonych zarzuty naruszenia prawa procesowego należało uznać za uzasadnione. Konsekwencją tego musiało być uznanie trafności przedstawionych w apelacji zarzutów naruszenia prawa materialnego, a mianowicie naruszenia przepisów art. 5 ust. 1 w związku z art. 6 ust. 1 i art. 4 pkt 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także przepisów art. 65 w związku z art. 57 tej ustawy.

Powszechnie przyjmuje się, że renta rodzinna ma charakter pochodny (wtórny), przez co rozumie się, że jest to świadczenie, które przysługuje w miejsce świadczenia pobieranego przez zmarłego żywiciela rodziny, względnie przyznawanego w przypadku spełniania warunków do uzyskania świadczeń emerytalno-rentowych. Dominuje pogląd, że uprawniony członek rodziny nie nabywa samodzielnie prawa do renty rodzinnej jako odrębnego świadczenia, ale nabywa je niejako po zmarłym, wstępuje w prawo, które wcześniej przysługiwało zmarłemu żywicielowi. W przypadku gdy zmarły pobierał emeryturę lub rentę, renta rodzinna zastępuje niejako pobierane świadczenia, a jeśli żywiciel był czynny zawodowo, to należy ustalić jego prawo do tych świadczeń. Renta rodzinna przysługuje zarówno w przypadku, gdy żywiciel miał ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, jak i wówczas, gdy jedynie spełniał warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń.

Jak już zostało wyżej ustalone zmarła J. P. (2) spełniała wszystkie warunki prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, bliżej określone w art. 57 ust. 1 i art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a mianowicie była całkowicie niezdolna do pracy i niezdolność ta istniała w dniu 26 sierpnia 2012 r., tj. w dacie zaprzestania pobierania świadczenia rehabilitacyjnego, niezdolność do pracy istniała w tej ostatniej dacie, a nadto posiadała, o czym była już wyżej mowa, wymagany okres składkowy i nieskładkowy w

wymiarze przekraczającym 5 lat, przypadający zarówno w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę, jak i przed dniem powstania niezdolności do pracy.

Uprawnionymi do renty rodzinnej po zmarłej J. P. (2) zgodnie z art. 67 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych są: jej małoletnia córka J. P. (1) oraz mąż D. P.. Córka zmarłej J. P. (1), urodzona w dniu (...), ma prawo do renty rodzinnej na podstawie art. 68 ust. 1 pkt 1 ostatnio powołanej ustawy. Z kolei mąż zmarłej – D. P. ma prawo do tego świadczenia na podstawie art. 70 ust. 1 pkt 2 i ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając to wszystko na uwadze należało zmienić zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu poprzez ustalenie J. P. (1) i D. P. prawa do renty rodzinnej po zmarłej w dniu (...) J. P. (2), od dnia 9 sierpnia 2013 r.

O kosztach procesu za obie instancje Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 12 ust. 2 i § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. 2013 r., poz. 461).

Z przedstawionych wyżej względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.